

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Навчально-науковий медичний інститут
Кафедра морфології та громадського здоров'я

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ МЕДИЦИНИ

Галузь знань І Охорона здоров'я
Спеціальність І2 Медицина

Розробник

Завідувач кафедри розробника

Завідувач кафедри спеціальності

Гарант освітньої програми

Директор ННМІ

Начальник НМВ

Ігор БЕРЕЗА

Валерій ЧЕРНО

Валерій ЧЕРНО

Валерій ЧЕРНО

Олена КУЗНЕЦОВА

Євгенія ПОСТИКІНА

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни		
Галузь знань	І Охорона здоров'я	
Напрямок підготовки	І2 Медицина	
Спеціальність		
Спеціалізація (якщо є)		
Освітня програма		
Рівень вищої освіти	Другий (магістр)	
Статус дисципліни		
Курс навчання	1	
Навчальний рік	2025-2026 н.р.	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	2	
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3/90 год	
Структура курсу: – лекції – семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	21	
	21	
	48	
Відсоток аудиторного навантаження	47%	
Мова викладання	Українська	
Форма проміжного контролю (якщо є)		
Форма підсумкового контролю	Дифзалік	

2. Мета, завдання та заплановані результати навчання

Мета вивчення навчальної дисципліни «Історія медицини» впливає із цілей освітньо-професійної програми підготовки випускників медичного закладу вищої освіти та визначається змістом тих системою знань та умінь, котрими повинен володіти лікар-магістр. Знання, які студенти отримують із навчальної дисципліни, є базовими для блоку дисциплін, що забезпечують загальну і професійну підготовку.

Вивчення історії медицини формує у студентів цілісну уяву про зародження та розвиток її в залежності від суспільно-економічної формації суспільства; забезпечує фундаментальну медичну підготовку та набуття практичних навичок для наступної професійної діяльності лікаря.

Завдання предмету:

а) вивчення поглядів на стан здоров'я, причини захворювань, засоби профілактики, лікування в залежності від світогляду та умов життя в відповідних соціально-економічних формаціях;

б) визначення та обґрунтування засобів лікування в залежності від стану наук та науково-технічного процесу;

в) внесок в світову скарбницю медицини видатних вчених, лікарів;

г) знайомство з основними джерелами медицини;

д) знання специфіки та особливостей медицини України.

Очікувані результати навчання. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

- знати:

- основні етапи розвитку медицини у зв'язку із розвитком і зміною суспільно-економічних формацій, загальну періодизацію та хронологію розвитку медицини;

- основні епохи, періоди в історії медицини;

- фактори, що впливають на історію та розвиток медицини і досягнення медицини на різних етапах розвитку світової історії;

- вклад видатних діячів світової та української медичної науки в національну і світову медицину;

- проблеми розвитку охорони здоров'я та сестринської справи в Україні, світі.

- вміти:

- правильно інтерпретувати та аналізувати розвиток медицини в історичній ретроспективі;

- трактувати основні історико-медичні події;

- застосовувати свої знання при вирішенні професійних проблем;

- сприяти духовному відродженню української медицини;

- поглиблювати свої знання в медицині;

- орієнтуватися в сучасних проблемах охорони здоров'я і сприяти вирішенню їх.

Розроблена програма відповідає **освітньо-професійній програмі (ОПП)** та орієнтована на формування **компетентностей**:

- загальні (ЗК) – ЗК1-4, 11, 14,15 ОПП:

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

4. Знання та розуміння предметної галузі та розуміння.

11. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

14. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

15. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку

предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

професійної діяльності.- **фахові (ФК) – ФК1-3, ФК6, ФК11 ОПП:**

1. Здатність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані.
2. Здатність до визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень та оцінки їх результатів.
3. Здатність до встановлення попереднього та клінічного діагнозу захворювання.
6. Здатність до визначення принципів та характеру лікування та профілактики захворювань.
11. Здатність розв'язувати медичні проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності, включаючи систему раннього втручання.

Відповідно до освітньо-професійної програми очікувані **програмні результати навчання (ПРН)** включають вміння **ПРН1-3, ПРН21, ПРН25 ОПП:**

1. Мати ґрунтовні знання із структури професійної діяльності. Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань. Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності.
2. Розуміння та знання фундаментальних і клінічних біомедичних наук, на рівні достатньому для вирішення професійних задач у сфері охорони здоров'я.
3. Спеціалізовані концептуальні знання, що включають наукові здобутки у сфері охорони здоров'я і є основою для проведення досліджень, критичне осмислення проблем у сфері медицини та дотичних до неї міждисциплінарних проблем, включаючи систему раннього втручання.
21. Відшуковувати необхідну інформацію у професійній літературі та базах даних інших джерелах, аналізувати, оцінювати та застосовувати цю інформацію.
25. Зрозуміло і однозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефаківців.

3. Програма навчальної дисципліни

Організація навчального процесу здійснюється за європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою (ЄКТС).

Програма навчальної дисципліни складається з наступних тем.

Тема 1. Історія медицини, як наука і предмет викладання. Медицина первіснообщинного ладу (3 млн. -V тис. до н.е.).

Історія медицини як наука й предмет викладання. Її мета, завдання, методи вивчення.

Періодизація й хронологія всесвітньої історії. Зв'язок медицини із суспільно-економічним розвитком суспільства, філософським світоглядом, рівнем розвитку наук у різні періоди історії людського суспільства.

Історичні джерела, використовувані для вивчення й реконструкції первісного суспільства: палеоантропология, палеопатология, палеоботаніка, палеопсихологія, археологія та ін. Проблема реконструкції первісної історії.

Пізня родова громада тваринників і землеробів. Перехід до відтворюючих форм господарства. Зміна раціону харчування.

Зародження приватної власності, класів, складання державності. Патріархат і матриархат. Первісна сусідська промада. Розширення сфери лікарських засобів і прийомів емпіричного лікування. Хірургічні техніки. Хірургічні інструменти (мідь, бронза, залізо).

Рціональні способи колективного лікування: використання лікарських засобів рослинного, тваринного та мінерального походження, піклування про дітей, допомога при пологах та травмах, зупинка кровотечі, кровопускання, трепанація черепа, ампутація. Виготовлення інструментів для лікування (з каменю, кісток, рибячої луски). Розвиток гігієнічних навичок: штучні житла, термальна обробка їжі, поховання. Зародження релігійних вірувань (анімізм, тотемізм, фетишизм, магія).

Тема 2. Медицина стародавнього світу (V тис. до н.е. – V ст. н.е.)

Медицина народів середньовічного Сходу.

Медицина в Візантійській імперії.

Медицина епохи Відродження. Зародження гуманістичного напрямку.

Медична література в епоху Відродження. Популярні посібники з медицини.

Диференціація медицини. Становлення анатомії як науки.

Тема 3. Видатний вчений Стародавньої Греції – Гіппократ. Значення праць Галена для розвитку медицини і людства

Гігієнічні рекомендації Гіпократів.

Кодекс Гіпократів.

Клятва Гіпократів.

Гіппократ – батько клінічної медицини.

Принципи лікування за Гіпократом.

Тема 4. Світова медицина епохи середньовіччя арабських халіфів

Історія Арабських халіфатів. Труди Аль-Біруні (973-1048), Мухамед Аль-Хорезмі.

Лікувальні школи Бухари, Багдаду, Дамаску, Кордови, Толедо.

Роль учених в історії медицини Разес та Ібі-Сіна.

Тема 5. Медицина раннього і розвинутого середньовіччя

Медицина народів середньовічного Сходу.

Медицина в Візантійській імперії.

Медицина народів середньовічного Сходу.

Медицина у Західній Європі.

Медицина середньовічної Русі.

Медицина середньовічного Китаю.

Тема 6. Медицина на українських землях у стародавні часи (IV тис. до н.е. – VIII ст. н.е.)

Народ як носій медичних знань.

Народна медицина.

Тема 7. Медицина України-Руси за доби середньовіччя (IX – XVII т.)

Надання медичної допомоги у Січі та у козацьких походах.

Успенське ставропігійне братство у Львові та його роль у розвитку медицини України.

Заснування у Львові у 1377 р. шпиталю для хворих і бідних.

Відкриття у 1070 році при Київській Печерській Лаврі будинку (шпиталь), де лікували хворих і утримували інвалідів.

Тема 8. Світова медицина Нового часу

Великі природничо-наукові відкриття XVIII-XIX ст. і їхнє значення для розвитку подальших поглядів на природу.

Емпіричний період. Епідемії холери, тифу, чуми. Значення введення мікроскопічних досліджень (Антоні ван Левенгук) і створення клітинної теорії (Матіас Шлейден і Теодор Шванн) для розвитку медичної мікробіології.

Експериментальний період. Диференціація мікробіології. Л. Пастер - засновник наукової мікробіології та імунології. Перші антирабійні станції. Пастерівський інститут в

Парижі. Розвиток бактеріології. Р. Кох, його дослід з етіології сибірської виразки, ранових інфекцій, відкриття збудників туберкульозу та холери.

Фізіологія та експериментальна медицина. Експериментальний період. Р. Декарт, А.Галлер, Л. Гальвані, Ф. Мажанді, К. Бернар.

Запровадження клінічного викладання. Г. Бурхааве - лікар, ботанік, хімік. Його вчення про розпізнавання та лікування захворювань. Перші методи та прилади фізичного обстеження хворого. Історія створення термометру (Д.Фаренгейт, Р.Реомюр, А.Цельсій).

Запровадження термометрії в клінічній практиці. Відкриття перкусії (Л. Ауенбруггер, Ж.Корвізар). Відкриття безпосередньої аускультації: Р.Т. Ласнек. Відкриття стетоскопу. Впровадження методів перкусії та аускультації в медичну практику. Інструментальні, фізичні та хімічні методи лабораторної та функціональної діагностики: ендоскопія, рентгенівський метод, апарат Ріва-Роччі для вимірювання артеріального тиску, електрокардіограф В. Ейнтховена.

Тема 9. Світова і українська медицина у XIX – XX ст.

Вчення про цілісність і єдність організму: В.О.Бец, М.Я. Мудров, І.Є. Дядьковський, С.П. Боткін., Г.А. Захар'їн, П.А.Загорський - засновник першої вітчизняної анатомічної школи. Анатомічний театр в Університеті св. Володимира. Вивчення фізіології окремих систем і функцій організму.

Перші клініко-фізіологічні лабораторії. І.П. Павлов - засновник вчення про умовні рефлекси та вищу нервову діяльність. Створення кафедр патологічної анатомії в українських університетах. Становлення патологічної фізіології як науки та предмету викладання. Українська школа патофізіології. Д. Самойлович - засновник вітчизняної епідеміології, чумолог.

Розвиток хірургії в українських університетах. Створення топографічної (хірургічної) анатомії М.І. Піроговим, Становлення військово-польової хірургії. Світові пріоритети українських хірургії.

Тема 10. Медицина і охорона здоров'я в Україні і Новітнього періоду

Міжнародне співробітництво в області медицини й охорони здоров'я (Всесвітня організація охорони здоров'я, Міжнародна організація Червоного Хреста та Червоного Півмісяця та ін.).

Нобелівські лауреати XX століття в області медицини й фізіології.

Особливості розвитку медицини в Україні в різні періоди Новітньої історії:

- у період становлення охорони здоров'я (1918-1940 р.);
- у період II світової війни (1941 - 1945 р.);
- у післявоєнний період (1945-1965 р.);
- у період розвиненого соціалізму (1966 - 1990 р.);
- у період незалежності України (з 1991 р. і по теперішній час).

Тема 11. Історія медицини і медичних навчальних закладів Миколаївщини.

Медичні експонати у постійній експозиції Миколаївського обласного краєзнавчого музею.

Відомі лікарі Миколаївщини.

Створення земської медицини Миколаївщини.

Земська санітарна та протиепідемічна діяльність.

Громадська міська медицина.

Проблема підготовки лікарів для Миколаївщини.

Періоди становлення медичного інституту.

Тема 12. Міжнародне співробітництво в галузі охорони здоров'я

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) - історія створення.

Історія становлення Міжнародного Товариства Червоного Хреста і Червоного Півмісяця.

Міжнародний комітет Червоного Хреста.

Ліга товариств Червоного Хреста та Червоного Півмісяця.

Міжнародне бюро громадської гігієни.

Тема 13. Традиційна медицина народів світу. Медицина народів Американського континенту.

Зародження медицини на американському континенті.

Тотемізм.

Фетишизм.

Анімізм.

Магія народів Америки.

Трепанация як метод лікування.

Підготовка знахарів.

Народна медицина Америки.

Тема 14. Нобелівські лауреати в галузі медицини початку ХХІ століття

Відкриття в галузі фізіології, генетики та медицини, відзначені Нобелівською премією.

Грингард П. (2000 р. США) за відкриття ролі протеїнів у сигнальних механізмах нервової системи.

Баннер (2002 р. Велика Британія) за відкриття механізмів генетичної регуляції росту і розвитку органів і механізмів клінічної смерті.

Менсфілд П. (2003 р. Велика Британія) за розробку методів ядерно-магнітного резонансу для сканування внутрішніх органів.

Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Денна форма			
	Кількість годин			
	у тому числі:			
	лекції	семінарські заняття	СРС	ІРС
1. Історія медицини як наука та предмет викладання. Медицина первісного суспільства (3 млн. – V тис.до н.е.)	1	1	2	1
2. Медицина стародавнього світу (V тис.до н.е. – V ст. н.е.)	1	1	2	1
3. Медицина Стародавньої Греції. Видатний вчений Стародавньої Греції – Гіппократ. Значення праць Галена для розвитку медицини і людства.	2	2	2	2
4. Світова медицина епохи середньовіччя арабських халіфів.	1	1	2	2
5. Медицина раннього і розвинутого середньовіччя	1	1	2	2
6. Медицина на українських землях у стародавні часи (IV тис. до н.е. – VIII ст. н.е.)	1	1	2	1
7. Медицина України-Руси за часів середньовіччя (IX – XVII т.)	1	1	2	1
8. Світова медицина Нового часу.	2	2	2	2
9. Світова і українська медицина у XIX – XX ст.	2	2	2	2
10. Медицина і охорона здоров'я в Україні і Новітнього періоду.	2	2	2	2
11. Історія медицини і медичних навчальних закладів Миколаївщини	2	2	2	1

12. Міжнародне співробітництво в галузі охорони здоров'я.	2	2	2	1
13. Традиційна медицина народів світу. Медицина народів Американського континенту.	2	2	2	1
14. Нобелівські лауреати в галузі медицини початку XXI століття.	1	1	2	1
Всього за курсом годин - 90	21	21	28	20

4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. План лекцій

№ п\п	Назви теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Історія медицини як наука та предмет викладання. Медицина первісного суспільства Медицина стародавнього світу (V тис.до н.е. – V ст. н.е.) 1) Медицина народів середньовічного Сходу. 2) Медицина в Візантійській імперії. 3) Медицина епохи Відродження. Зародження гуманістичного напрямку. 4) Медична література в епоху Відродження. Популярні посібники з медицини. 5) Диференціація медицини. Становлення анатомії як науки.	2
2.	Тема 2. Видатний вчений Стародавньої Греції – Гіппократ. Значення праць Галена для розвитку медицини і людства Гігієнічні рекомендації Гіпократ. Кодекс Гіпократ. Клятва Гіпократ. Гіпократ – батько клінічної медицини. Принципи лікування за Гіпократом.	2
3.	Тема 3. Світова медицина епохи середньовіччя арабських халіфів. Медицина раннього і розвинутого середньовіччя 1) Історія Арабських халіфатів. Труди Аль-Біруні (973-1048), Мухамед Аль-Хорезмі. 2) Лікувальні школи Бухари, Багдаду, Дамаску, Кордови, Толедо. 3) Роль учених в історії медицини Разес та Ібі-Сіна.	2
4.	Тема 4. Медицина на українських землях у стародавні часи (IV тис. до н.е. – VIII ст. н.е.). Медицина України-Руси середньовіччя (IX – XVII т.) 1) Народ як носій медичних знань. Народна медицина. 2) Надання медичної допомоги у Січі. Та у козацьких походах. 3) Успенське ставропігійне братство у Львові та його роль у розвитку медицини України. 4) Заснування у Львові у 1377 р. шпиталю для хворих і бідних. 5) Відкриття у 1070 році при Київській Печерській Лаврі будинку (шпиталь), де лікували хворих і утримували інвалідів.	2
5.	Тема 5. Світова медицина Нового часу 1) Великі природничо-наукові відкриття XVIII-XIX ст. та їхнє значення для розвитку подальших поглядів на природу. 2) Емпіричний період. 3) Експериментальний період.	2

	4) Запровадження клінічного викладання та термометрії в клінічній практиці. 5) Впровадження методів перкусії та аускультатії в медичну практику.	
6.	Тема 6. Світова і українська медицина у XIX – XX ст. 1) Вчення про цілісність і єдність організму. 2) Вивчення фізіології окремих систем і функцій організму. Перші клініко-фізіологічні лабораторії. 3) Створення кафедр патологічної анатомії в українських університетах. Становлення патологічної фізіології як науки та предмету викладання. Українська школа патофізіології. 4) Розвиток хірургії в українських університетах. Створення топографічної (хірургічної) анатомії М.І. Пироговим, Становлення військово-польової хірургії. Світові пріоритети української хірургії.	2
7.	Тема 7. Медицина і охорона здоров'я в Україні і Новітнього періоду Міжнародне співробітництво в області медицини й охорони здоров'я (Всесвітня організація охорони здоров'я, Міжнародна організація Червоного Хреста та Червоного Півмісяця та ін.). Нобелівські лауреати XX століття в області медицини й фізіології. Особливості розвитку медицини в Україні в різні періоди Новітньої історії: - у період становлення охорони здоров'я (1918-1940 р.); - у період II світової війни (1941 - 1945 р.); - у післявоєнний період (1945-1965 р.); - у період розвиненого соціалізму (1966 - 1990 р.); - у період незалежності України (з 1991 р. і по теперішній час).	2
8.	Тема 8. Історія медицини і медичних навчальних закладів Миколаївщини. Медичні експонати у постійній експозиції Миколаївського обласного краєзнавчого музею. Відомі лікарі Миколаївщини. Створення земської медицини Миколаївщини. Земська санітарна та протиепідемічна діяльність. Громадська міська медицина. Проблема підготовки лікарів для Миколаївщини. Періоди становлення медичного інституту.	2
9.	Тема 9. Міжнародне співробітництво в галузі охорони здоров'я. Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) - історія створення. Історія становлення Міжнародного Товариства Червоного Хреста і Червоного Півмісяця. Міжнародний комітет Червоного Хреста. Ліга товариств Червоного Хреста та Червоного Півмісяця. Міжнародне бюро громадської гігієни.	2
10	Тема 10. Традиційна медицина народів світу. Медицина народів Американського континенту. Зародження медицини на американському континенті. Тотемізм. Фетишизм. Анімізм. Магія народів Америки. Трепанція як метод лікування. Підготовка знахарів. Народна медицина Америки.	2

11	Тема 11. Нобелівські лауреати в галузі медицини початку XXI століття Відкриття в галузі фізіології, генетики та медицини, відзначені Нобелівською премією. Грингард П. (2000 р. США) за відкриття ролі протеїнів у сигнальних механізмах нервової системи. Баннер (2002 р. Велика Британія) за відкриття механізмів генетичної регуляції росту і розвитку органів і механізмів клінічної смерті. Менсфілд П. (2003 р. Велика Британія) за розробку методів ядерно-магнітного резонансу для сканування внутрішніх органів.	1
Разом		21

4.2. План практичних занять

№ п/п	Назви теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Історія медицини, як наука і предмет викладання. Медицина первіснообщинного ладу (3 млн. -V тис. до нс.). Медицина стародавнього світу (V тис.до н.е. – V ст. н.е.).	2
2.	Тема 2. Медицина Стародавньої Греції. Видатний вчений Стародавньої Греції – Гіппократ. Значення праць Галена для розвитку медицини і людства.	2
3.	Тема 3. Світова медицина епохи середньовіччя арабських халіфів. Медицина раннього і розвинутого середньовіччя	2
4.	Тема 4. Медицина на українських землях у стародавні часи (IV тис. до н.е. – VIII ст. н.е.). Медицина України-Руси за доби середньовіччя (IX – XVII т.).	2
5.	Тема 5. Світова медицина Нового часу.	2
6.	Тема 6. Світова і українська медицина у XIX – XX ст.	2
7.	Тема 7. Медицина і охорона здоров'я в Україні і Новітнього періоду	2
8.	Тема 8. Історія медицини і медичних навчальних закладів Миколаївщини.	2
9.	Тема 9. Міжнародне співробітництво в галузі охорони здоров'я.	2
10.	Тема 10. Традиційна медицина народів світу. Медицина народів Американського континенту.	2
11.	Тема 11. Нобелівські лауреати в галузі медицини початку XXI століття. Узагальнення опанованого матеріалу. Тестові завдання.	1
Разом		21

Завдання для самостійної та індивідуальної роботи студента

№ п/п	Назви теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Історія медицини, як наука і предмет викладання. Медицина первіснообщинного ладу (3 млн. -V тис. до нс.).	4
2.	Тема 2. Медицина стародавнього світу (V тис.до н.е. – V ст. н.е.)	4
3.	Тема 3. Видатний вчений Стародавньої Греції – Гіппократ.Значення праць Галена для розвитку медицини і людства	4
4.	Тема 4. Світова медицина епохи середньовіччя арабських халіфів.	4

5.	Тема 5. Медицина раннього і розвинутого середньовіччя	4
6	Тема 6. Медицина на українських землях у стародавні часи (IV тис. до н.е. – VIII ст. н.е.)	4
7.	Тема 7. Медицина України-Руси за доби середньовіччя (IX – XVII т.)	4
8.	Тема 8. Світова медицина Нового часу	4
9.	Тема 9. Світова і українська медицина у XIX – XX ст.	4
10.	Тема 10. Медицина і охорона здоров'я в Україні і Новітнього періоду	4
11.	Тема 11. Історія медицини регіону і навчального закладу	2
12.	Тема 12. Міжнародне співробітництво в галузі охорони здоров'я	2
13.	Тема 13. Традиційна медицина народів світу. Медицина народів Американського континенту до і після конквісти	2
14.	Тема 14. Нобелівські лауреати в галузі медицини початку XXI століття	2
Разом		48

Теми для підготовки реферативних доповідей

1. Реформування системи охорони здоров'я України на сучасному етапі.
2. Міжнародне співробітництво в області медицини й охорони здоров'я (Всесвітня організація охорони здоров'я, Міжнародна організація Червоного Хреста та Червоного Півмісяця та ін.).
3. Нобелівські лауреати XX століття в області медицини й фізіології.
4. Особливості розвитку медицини в Україні в різні періоди Новітньої історії: у період становлення охорони здоров'я (1918-1940 р.); у період Великої Вітчизняної війни (1941- 1945 р.); у післявоєнний період (1945-1965 р.); у період розвиненого соціалізму (1966 - 1990 р.); у період незалежності України (з1991 р. і по теперішній час).
5. Розвиток хірургії в українських університетах. Створення топографічної (хірургічної) анатомії М.І. Піроговим. Становлення військово-польової хірургії. Світові пріоритети українських хірургії.
6. Вчення про цілісність і єдність організму: М.Я. Мудров, І.Є. Дядьковський, С.П. Боткін, Г.А. Захар'їн, П.А. Загорський - засновник першої вітчизняної анатомічної школи. Анатомічний театр в Університеті св. Володимира.
7. Л. Пастер - засновник наукової мікробіології та імунології. Перші антирабійні станції. Пастерівський інститут в Парижі. Розвиток бактеріології. Р. Кох, його дослідження етіології сибірської виразки, ранових інфекцій, відкриття збудників туберкульозу та холери.
8. Перші клініко-фізіологічні лабораторії. І.П. Павлов - засновник вчення про умовні рефлекси та вищу нервову діяльність. Створення кафедр патологічної анатомії в українських університетах. Становлення патологічної фізіології як науки та предмету викладання. Українська школа патофізіології. Д. Самойлович - засновник вітчизняної епідеміології, чумолог.
9. Історія розвитку медицини у місті Миколаєві.
10. Значення досліджень (Антоні ван Левенгук) і створення клітинної теорії (Матіас Шлейден і Теодор Шванн) для розвитку медичної мікробіології
11. Фізіологія та експериментальна медицина. Експериментальний період. Р. Декарт, А. Галлер, Л. Гальвані, Ф. Мажанді, К. Бернар.
12. Медицина України-Руси за доби середньовіччя (IX – XVII т.). Надання медичної допомоги у Січі. Та у козацьких походах. Успенське ставропігійне братство у Львові та його роль у розвитку медицини України.

13. Медицина епохи Відродження Зародження гуманістичного напрямку. Медична література в епоху Відродження. Популярні посібники з медицини. Диференціація медицини. Становлення анатомії як науки.

14. Історія Арабських халіфатів. Труди Аль-Біруні (973-1048), Мухамед Аль-Хорезмі. Лікувальні школи Бухари, Багдаду, Дамаску, Кордови, Толедо.

15. Медицина епохи Відродження Зародження гуманістичного напрямку. Медична література в епоху Відродження. Популярні посібники медицини.

16. Абу Бакр ар-Рази (Rhazes, 850-923, Багдад); його праці «Всеосяжна книга» і «Про віспі і кору». Абу-л-Касим аз-Захраві (Abulcasis, ок. 936-1013, Кордова); його «Трактат про хірургію і інструментах». Вчення про очні хвороби. Уявлення про кровообіг: Ібн ан-Нафис (XIII в., Дамаск).

17. Абу Алі ібн Сіна (Avicenna, 980-1037). Його праця «Канон медицини» в 5 т. («Al Qanun fi t-Tibb», 1020).

18. І.П. Павлов - основоположник вчення про умовні рефлекси і вищої нервової діяльності. Нобелівська премія (1904). Школа І.П. Павлова. «Лист до молоді» (1935).

19. Системи охорони здоров'я (державна, страхова, приватна). Сучасна концепція охорони здоров'я.

20. Відкриття нових лікарських засобів, розробка методів діагностики, лікування і профілактики хвороб.

21. Історія присудження Нобелівських премій в області медицини, фізіології і суміжних з ними наук.

22. Ідея державного охорони здоров'я: Й.П. Франк (Австрія, Росія) і його праця «Система загальної медичної поліції» (1779-1819). Розвиток громадської гігієни в Англії: Дж. Саймон.

Реферат пишеться на одній стороні паперу формату А - 4 "від руки", об'ємом 10 - 14 аркушів із зазначенням першоджерел (не менше трьох), без урахування титульного аркуша, на якому вказується:

- назва навчального закладу
- назва кафедри
- тема реферату
- виконавець
- викладач

Максимальна оцінка реферату складає 10 балів, за умови, що студентом виконані вимоги до оформлення реферату. Існує план реферату. Тема, та питання плану повністю розкриті, написані зрозуміло та логічно. Реферат пишеться державною мовою.

Приклади тестових завдань для розв'язування на заняттях

Завдання №1

1. Сучасна медицина це:

- А. Система наукових знань про здоров'я
- В. розвиток природних наук
- С. Якість лікувальних засобів
- Д. Розвиток філософії
- Е. Розвиток техніки

2. Історію медицини поділяють на:

- А. Соціальну
- В. Економічну
- С. Загальну, спеціальну
- Д. Стародавню
- Е. Суспільну

3. Розвиток гончарного ремесла дав:

- A. Готувати і зберігати їжу
- B. Заготовляти ліки
- C. Займатися скот оводом
- D. Спостерігати за дією трав
- E. Вживати ліки

4. Лікарні медицини Індії:

- A. Гален
- B. Гіппократ
- C. Чарака, Сушрута
- D. Арістотель
- E. Діоксорид

4.4. Забезпечення освітнього процесу

Лекції та семінарські заняття забезпечуються технічною підтримкою:

- комп'ютер
- проекційний екран
- мультимедійний проектор
- презентаційні матеріали (лекції тощо).

5. Підсумковий контроль**Перелік питань підсумкового контролю (дифзаліку)**

1. Історія медицини як наука і предмет викладання.
2. Мета, завдання, методи вивчення історії медицини.
3. Періодизація й хронологія всесвітньої історії.
4. Історичні джерела, використані для вивчення історії медицини.
5. Проблема реконструкції первісної історії.
6. Сфера лікарських засобів і прийомів емпіричного лікування. Хірургічна техніка. Хірургічна інструкція.
7. Раціональні способи колективного лікування.
8. Виготовлення інструментів для лікування.
9. Розвиток гігієнічних навичок.
10. Зародження релігійних вірувань.
11. Медицина народів середньовічного Сходу.
12. Медицина у Візантійській імперії.
13. Медицина епохи Відродження.
14. Медична література в епоху Відродження.
15. Диференціація медицини. Становлення анатомії як науки.
16. Медицина Арабських халіфатів. Праці Аль-Боруні, Мухаммед Аль Хоризмі.
17. Лікувальні школи Бухари, Багдаду, Дамаску, Кордови, Таледо.
18. Роль учених в історії медицини. Разета Ібн-Сіна.
19. Медицина народів Середньовічного Сходу.
20. Медицина в Візантійській імперії.
21. Медицина народів середньовічної Західної Європи.
22. Медицина середньовічної Русі.
23. Медицина середньовічного Китаю.
24. Медицина на українських землях у стародавні часи (IV тис. до н.е. – VIII ст. н.е.).
25. Медицина України – Русі за доби середньовіччя (IX – XVIII ст.).
26. Народ як носій медичних знань. Народна медицина.

27. Надання медичної допомоги у Січі та у козацьких походах.
28. Успенське Ставропігійське братство у Львові.
29. Великі природничо-наукові видання XVIII ст. – XIX ст. і їхнє значення для розвитку медицини.
30. Емпіричний період. Епідемії холери, тифу, чуми.
31. Значення введення мікроскопічних досліджень і створення клінічної теорії для розвитку медичної мікробіології.
32. Експериментальний період. Диференціація мікробіології.
33. Фізіологія та експериментальна медицина.
34. Запровадження клінічного викладання.
35. Запровадження термометрії в клінічній практиці.
36. Відкриття перкусії та аускультатії.
37. Впровадження лабораторної та функціональної діагностики.
38. Світова і українська медицина в XIX – XX ст.
39. Перші клініко-фізіологічні лабораторії.
40. Становлення патологічної анатомії та патологічної фізіології.
41. Д. Самойлович – засновник вітчизняної епідеміології.
42. Розвиток хірургії в українських університетах.
43. Створення топографічної анатомії.
44. Становлення військово-польової хірургії.
45. Міжнародне співробітництво в області медицини й охорони здоров'я.
46. Нобелівські лауреати XX століття в області медицини й фізіології.
47. Особливості розвитку медицини в Україні у період становлення охорони здоров'я (1918 – 1990 рр.).
48. Розвиток медицини в Україні у період Великої Вітчизняної війни (1941-1945 рр.).
49. Медицина України у післявоєнний період (1945-1965 рр.).
50. Медицина України у період розвиненого соціалізму (1966 – 1990 рр.).
51. Медицина незалежної України (1991 – теперішній час).

Підсумковий контроль проводиться у формі диференційованого заліку з оцінкою відповіді студента на питання залікового білету. Білет має чотири питання максимальною вагою 20 балів кожне. Максимальна сума балів диференційованого заліку – 80, мінімальна – 50.

«0» варіант залікового білету

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

«Затверджую»
завідувач кафедри морфології
та громадського здоров'я.
д.мед.н., проф. Черно В.С.

Дисципліна: **«Історія медицини»**
Галузь знань I Охорона здоров'я
Спеціальність I2 Медицина

Екзаменаційний білет № 0

1. Історія медицини як наука й предмет викладання. Її мета, завдання, метод вивчення. (Максимальна кількість балів – 20).
2. Медицина епохи Відродження. (Максимальна кількість балів – 20).
3. Розвиток хірургії в древньоукраїнських університетах. (Максимальна кількість балів – 20).
4. Особливості розвитку медицини в Україні в різні періоди Новітньої історії. (Максимальна кількість балів – 20).

6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Методи контролю

- Опитування (перевірка теоретичних знань та практичних навичок)
- Тестовий контроль
- Написання огляду наукової літератури (рефератів), виконання індивідуальних завдань, їх захист.

Поточний контроль. Перевірка на практичних заняттях теоретичних знань і засвоєння практичних навичок, а також результатів самостійної роботи студентів. Контролюються викладачами кафедри відповідно до конкретної мети навчальної програми. Оцінка рівня підготовки студентів здійснюється шляхом: опитування студентів, рішення й аналізу ситуаційних задач і тестових завдань, контролю засвоєння практичних навичок.

Проміжний контроль. Перевірка можливості використання студентами для медико- соціального аналізу отриманих теоретичних знань і практичних навичок по всіх вивчених темах, а також результатів самостійної роботи студентів. Здійснюється на останньому занятті за темою/розділом/блоком шляхом здачі практичних навичок, рішення ситуаційних завдань і тестування.

Підсумкова контрольна робота (ПКР) проводиться по завершенню вивчення всіх тем на останньому, контрольному, занятті. Здійснюється контроль набутих теоретичних знань та практичних навичок.

Розподіл балів, що присвоюються студентам

Максимальна кількість балів, яку студент може набрати при вивченні дисципліни, становить 200 балів, мінімальна – 120 балів.

За поточну навчальну діяльність студент може отримати від 70 до 120 балів. Відповідно, мінімальна оцінка на семінарському занятті складає 70 мінус мінімальна оцінка за реферат і розділити на 5 тем), максимальна – 23 бали (табл.).

На диференційованому заліку студент може отримати від 50 до 80 балів. Розподіл балів на заліку – див. вище у прикладі залікового білету.

Оцінка успішності студента

Поточна навчальна діяльність	Максимальна кількість балів
Тема 1	10
Тема 2	10
Тема 3	10
Тема 4	10
Тема 5	10
Тема 6	10
Тема 7	10
Тема 8	10
Тема 9	10
Тема 10	10
Тема 11	10
Разом	110
Самостійна робота (реферат)	10
Разом сума балів за поточну навчальну діяльність	120
Підсумковий контроль (диференційований залік)	80
Усього сума балів за дисципліну	200

Критерії оцінювання знань

Оцінка 9-10 балів на практичному занятті та 71 – 80 балів на заліку (А за шкалою ECTS та 5 за національною шкалою) відповідь студента оцінюється, якщо вона демонструє глибокі знання всіх теоретичних положень і вміння застосовувати теоретичний матеріал для практичного аналізу і немає ніяких неточностей.

Оцінка 7-8 балів на практичному занятті та 61 – 70 балів на заліку (В та С за шкалою ECTS та 4 за національною шкалою) відповідь оцінюється, якщо вона показує знання всіх теоретичних положень, вміння застосовувати їх практично, але допускаються деякі принципові неточності.

Оцінка -5-6 балів на практичному занятті та 50 – 60 балів на заліку (D та E за шкалою ECTS та 3 за національною шкалою) відповідь студента оцінюється за умови, що він знає головні теоретичні положення та може використовувати їх на практиці.

7. Рекомендовані джерела інформації

1. Голяченко О. Історія медицини: посібник / Олександр Голяченко, Ярослав Ганіткевич. – 2-ге вид., допов. – Тернопіль: ТДМУ, 2016. – 326с.

2. Верхратський С.А., Заблудовський П.Ю. Історія медицини: Нав. Посібник. – 4-е вид., випр. і допов. – К.: Вища шк., 1991. – 431 с.: іл.

Додаткові:

1. Вілланова А. де. Салернський кодекс здоров'я / Переклад з латинської, передмова і коментарі А. О. Содомори / Арнольд де Вілланова. - Львів: Видво ЛШБФ «Медицина і право», 2011. – 64 с.

2. Аронов Г.Ю., Пелешук А.П. Легенди і бувальщини київської медицини (люди, факти, події, документи) / Г. Ю. Аронов, А. П. Пелешук. - К.: Століття, 2001. - 302 с.

3. Аронов Г. Ю. та ін. Визначні імена в світовій медицині / Г. Ю. Аронов, О. А. Грандо, М. Б. Мирський та ін.: О. А. Грандо (ред.). - К.: РВА «Тріумф», 2001. - 320 с.

4. Бенюк Н. Історія фармації Галичини (XIII - XX ст.) / Наталя Бенюк. - Львів, 1999. - 215 с.

5. Болтарович З. Є. Українська народна медицина. Історія і практика / З. Є. Болтарович. - К.:Абрис, 1994. - 320 с.

6. Видатні імена у світовій медицині / За ред. О. А. Грандо. - К.: РВА «Тріумф», 2001. - 320 с.

7. Воронцов Д. С., Нікітін В. М., Серков П. М. Нариси з історії фізіології на Україні / Д. С. Воронцов, В. М. Нікітін, П. М. Серков. - К., 1959. - 256 с.

8. Ганіткевич Я. Українські лікарі-вчені першої половини XX століття та їхні наукові школи. Біографічні нариси та бібліографія / Я. Ганіткевич. -- Львів: Вид-во НТШ, 2002. - 542 с.

9. Ганіткевич Я. Історія української медицини в датах та іменах / Я. Ганіткевич. - Львів: Вид-во НТШ, 2004. - 368 с.